

Natura 2000- plejeplan

for lysåbne naturtyper og arter
på Naturstyrelsens arealer
2. planperiode 2016-2021
i Natura 2000-område nr. 2
Råbjerg Mile og Hulsig Hede.
Habitatområde nr. 2,
Fuglebeskyttelsesområde nr. 5.

Miljø- og
Fødevareministeriet
Naturstyrelsen

Titel:

Natura 2000-plejeplan for lysåbne naturtyper og arter på Naturstyrelsens arealer.
2. planperiode 2016-2021 i Natura 2000-område nr. 2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede.

Udgiver:

Naturstyrelsen
Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl
www.nst.dk

År:

2017

Foto:

Naturstyrelsen

Kort:

Naturstyrelsen, på baggrund af kortmaterialer i henhold til tilladelse G18/1997 (Kort og Matrikelstyrelsen)

ISBN nr.

978-87-7179-097-9

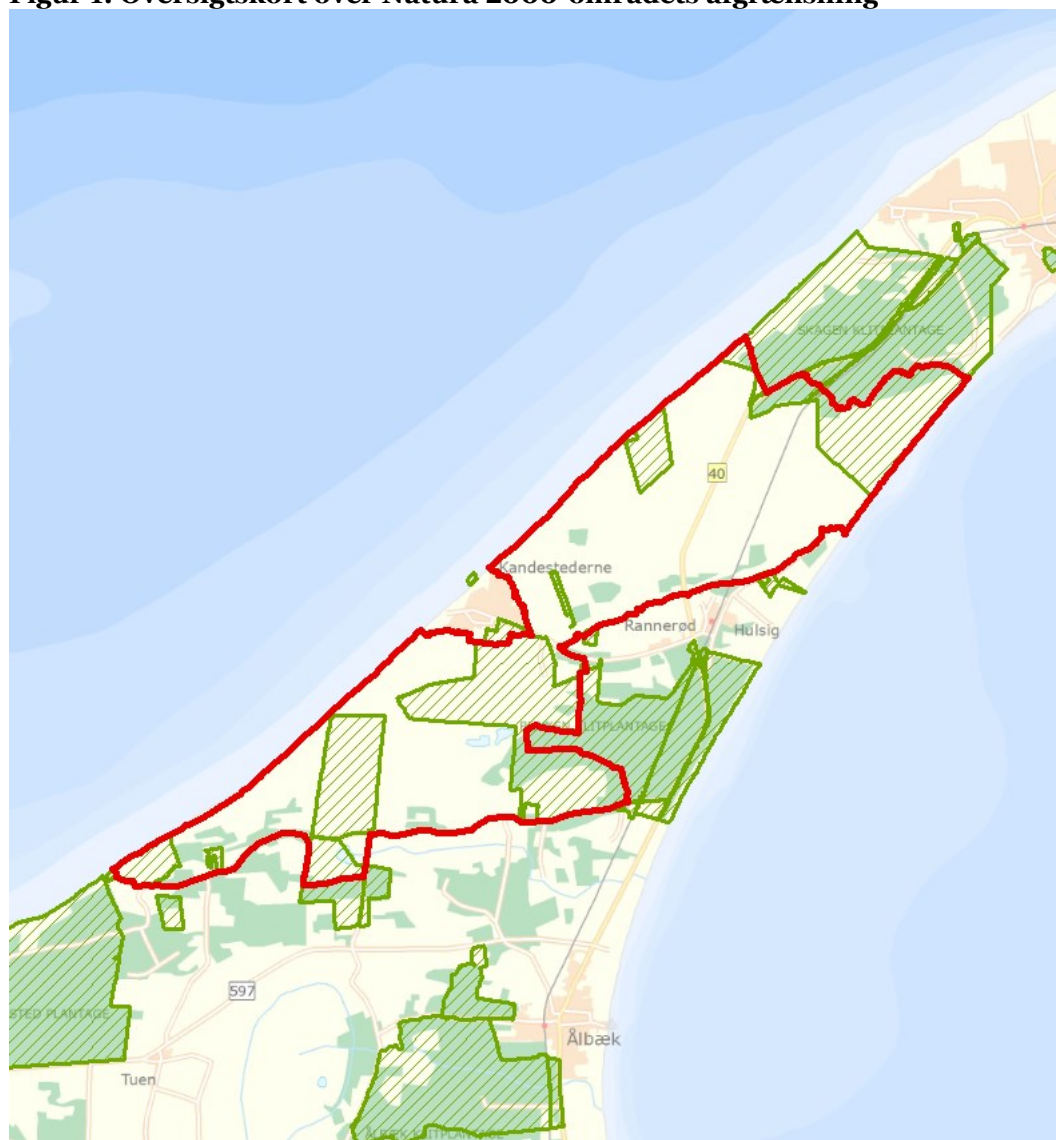
Må citeres med kildeangivelse.

1. Generelt

Der er 20. april 2016 offentliggjort Natura 2000-planer for 252 områder i Danmark.

Denne plejeplan følger op på Natura 2000-planen for område N2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede og vedrører Naturstyrelsens arealer på 1394 ha.

Figur 1: Oversigtskort over Natura 2000-områdets afgrænsning

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

I denne plejeplan er arealer og indsatser opdelt på henholdsvis lysåbne naturtyper og arter knyttet til de lysåbne naturtyper. Natura 2000 plejeplaner for de skovbevoksede naturtyper, samt mere detaljerede oplysninger om indsatsen i Natura 2000-områderne findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000. Bemærk, at Naturstyrelsens samlede arealforvaltning i området er omfattet af flere planbestemmelser og retningslinjer end dem, der findes i denne plan. For supplerende læsning herom henvises til Naturstyrelsens driftsplaner for det pågældende område, som findes på Naturstyrelsens hjemmeside vedr. driftsplanlægning.

Naturstyrelsen har udarbejdet et resumé af plejeplanen, som indgår i en kommunal Natura 2000-handleplan. Dette resumé er vedlagt som bilag 1.

Plejeplanen gælder for perioden 2016 -2021 og skal således senest være gennemført med udgangen af år 2021. Plejeplanen vil fortsat være gældende efter 2021 og efterfølgende alene blive ajourført, når der foretages ændringer i udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, ændringer i Natura 2000- eller driftsplanlægningen eller ændringer i øvrige forhold, der måtte give anledning til at ajourføre plejeplanen.

Grundlag for prioriteringer og valg

Natura 2000-planen udgør grundlaget for plejeplanens prioriteringer og valg. I de tilfælde hvor der har været forudset en modstrid mellem hensynet til forskellige arter og/eller naturtyper på områdets udpegningsgrundlag, har Natura 2000-planen allerede foretaget denne prioritering.

Overvågning

Natura 2000-indsatsen bliver løbende overvåget i forhold til udpegningsgrundlag og naturværdier via NOVANA overvågningsprogram. Desuden afrapporterer Danmark den nationale indsats vedrørende habitat- og fuglebeskyttelsesdirektiverne til EU-kommissionen hvert 6. år.

I 2016-18 foretager Styrelsen for Vand- og Naturforvaltning (SVANA) genkortlægning og tilstandsvurdering på alle arealer (lysåbne naturtyper og skovnaturtyper), og resultatet forventes at indgå i kommende basisanalyser for hvert enkelt Natura 2000-område i 2019.

Få adgang til MiljøGIS overvågningsdata fra basisanalysen her:

<http://miljoegis.mim.dk/cbkort?profile=natura2000planer2h2014>

2. Områdebeskrivelse

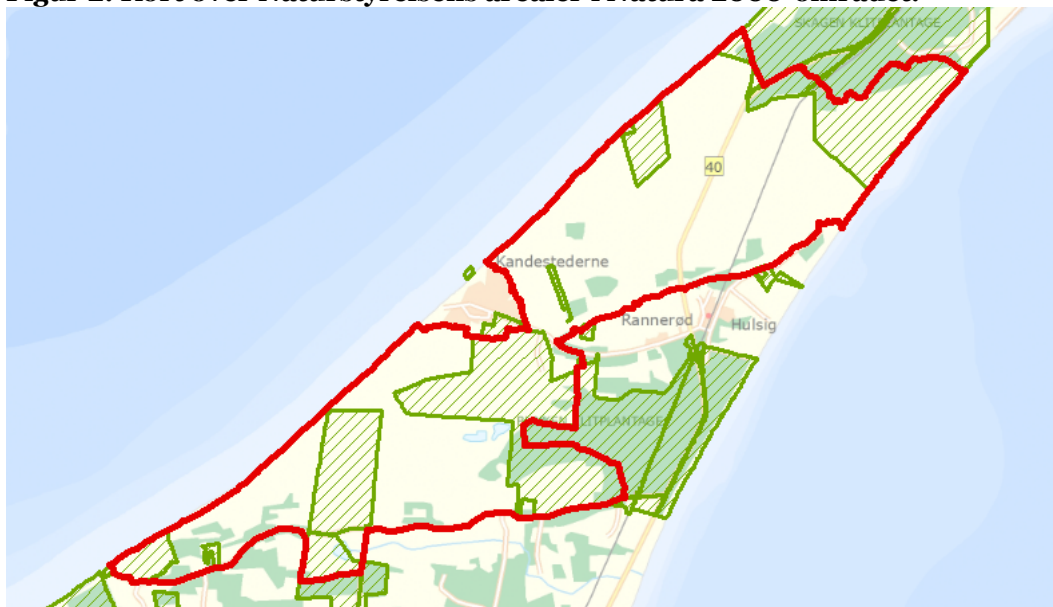
Området består mest af vidtstrakte og sammenhængende klitområder på tværs af Skagens Odde. I den sydlige del af området ses Nordeuropas største vandremile, Råbjerg Mile. Herudover må fremhæves den særprægede afblæsningsflade, hvorover Råbjerg Mile har passeret. Desuden skal nævnes de mange fugtige klitlavninger, de næringsfattige søer og i øvrigt de mange forskellige klittyper.

I området findes der flere naturtyper, som i kraft af deres store arealmæssige udstrækning eller deres høje naturkvalitet er af international betydning. De er på internationalt plan værdifulde, da der er tale om så store sammenhængende klitomorfer i noget nær naturlig tilstand, dvs. med fri dynamik, naturlige vandstandsforhold og et veludviklet og varieret plante- og dyreliv.

Desuden findes følgende rødlistede planter i området: Stilk-Månerude, Kamillebladet månerude, Otteradet Ulvefod, Pilledrager, Vendsyssel-gøgeurt, Fin Bunke og Nordisk Øjentrøst. Der findes også en lang liste rødlistede insekter, bla. dagsommerfuglen Hedepletvinge der findes med en mindre bestand i den sydlige del af området. Natura 2000 området er både habitatområde og fuglebeskyttelsesområde.

For en uddybende beskrivelse af Natura 2000-området, herunder præsentation af udpegningsgrundlaget for området, henvises til [Natura 2000-planen](#). På SVANAs hjemmeside kan der også findes forklaring af begreber mv.

Figur 2: Kort over Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-området.

- Natura2000 område
- Naturstyrelsens areal

Tabel a: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
2130	Grå/grøn klit	478,8
2140	Klithede	469,5
2190	Klitlavning	104,7
2170	Grårisklit	15,5
7150	Tørvelavning	4,7
2120	Hvid klit	111,3
2160	Havtornklit	9,5
Hovedtotal		1194,0

Desuden er der i udpegningsgrundlaget nævnt følgende arter, der forekommer, eller har potentiale til at kunne indfinde sig, i Naturstyrelsens dele af Natura 2000-området. Alle fuglene er udpeget for yngleforekomster:

- Rørdrum *Botaurus stellaris*
- Hedehøg *Circus pygargus*
- Plettet Rørvagtel *Porzana porzana*
- Trane *Grus grus*
- Hjejle *Pluvialis apricaria*
- Tinksmed *Tringa glareola*
- Mosehornugle *Asio flammeus*
- Natravn *Caprimulgus europaeus*
- Hedelærke *Lullula arborea*
- Markpiber *Anthus campestris*
- Rødrygget Tornskade *Lanius collurio*
- Hedepletvinge *Euphrydryas aurinia*
- Stor Vandsalamander *Triturus cristatus*

3. Status for gennemførelse og erfaringer fra 1. plejeplanperiode

Plejeplanen for 1. planperiode omfattede 34 plejetiltag hvilket omfattede rydning af opvækst, bekæmpelse af invasive arter, afbrænding af klithede, og afgræsning

Naturstyrelsen har gennemført en evaluering i form af en statusopgørelse og overvejelser om hvilke erfaringer, der kan drages af første planperiode. Med baggrund i denne evaluering kan Naturstyrelsen konkludere, at de planlagte indsatser er gennemført i plejeperioden for Naturstyrelsens arealer og at disse indsatser har bidraget positivt til opfyldelse af Natura 2000-planens målsætninger.

Tabel b: Status for gennemførelse af plejeplanens mål for 1. planperiode 2009-2015.

Gennemførte indsatser (antal)	18	Gennemførte indsatser (areal)	796,6 ha	68,4 %
Ikke-gennemførte indsatser (antal)	16	Ikke-gennemførte indsatser (areal)	367,5 ha	31,6 %

Tabel c: Oversigt over konkrete indsatser der ikke er gennemført med begrundelse

Natur type	Naturtype navn	Plejemål	Plejetiltag	ha	Begrundelse for manglende gennemførelse
2130 x 2140	Grå/grøn Klit i mix med klithede	Naturtype-bevarende pleje	Afbrænding	37 ha	Er ikke gennemført i planlagt omfang, da der har været for få dage med det rigtige vejr i perioder hvor der var tørt og tilladt af afbrænde.
2130	Grå/grøn klit	Bekæmpelse af problemarter	Bekæmpelse af invasive arter	45,5 ha	Har afventer kortlægning samt valg af metode og strategi. Er dog påbegyndt i 2016.
2130 x 2140 x 2190	Mix af klittyper	Naturtype-bevarende pleje	Rydning af opvækst	285 ha	Indsatsen gælder genrydninger. Behovet var del mindre end antaget (ca 50 ha), en stor del af

m. fl.					arealet genryddes med 5-10 år mellemrum og rydningen foretages på tidspunkter hvor det ikke genere ynglefugle og ikke er for fugtigt. En del af disse arealer er genryddet i 2016.
--------	--	--	--	--	--

Generelle bemærkninger og konkrete erfaringer i forhold til 1. generations plejeplanlægning

Generelle bemærkninger

Den 1. plejeplan er gennemført næsten som planlagt og med godt resultat. Et mindre behov for rydninger af genvækst kan være et udtryk for at denne løbende indsats virker.

Konkrete erfaringer

- Knusning af opvækst af fyrretræer på tør eller frossen bund og hvor det ikke er muligt at træerne ud af arealet uden større skader har vist sig effektivt og umiddelbart uden eutrofierende effekt på vegetationen og uden grene, der fra bjergfyr kan lige i mange år.
- Afbrænding af klithede tilgroet med spredt opvækst har vist at opvækst af Bjerg-Fyr og til dels Klitfyr (contorta) lettere brænder ned end Skov-Fyr, det skyldes nok især den lavere nålesætning på især Bjerg-fyr.
- Ringning af Glansbladet Hæg har svækket planterne med de er ikke døde.
- Fældning af birk (større træer) i en meters højde på klithede har været effektivt, omkring 75 % døde.

4. Mål og plejetiltag

Figur 3: Oversigt over lysåbne naturtyper og planlagte indsatser i Natura 2000-området

Plejeplanen er udarbejdet i overensstemmelse med Natura 2000-planens målsætninger og adresserer konkret følgende områdespecifikke retningslinjer fra Natura 2000-planens indsatsprogram:

1. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
2. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne grå/grøn klit, klithede og klitlavning med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
3. Naturstyrelsen er særlig opmærksom på naturtyperne grå/grøn klit og klitlavning samt arten hedepletvinge, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning).

I dette afsnit beskrives Naturstyrelsens *mål* for de ovenstående lysåbne naturtyper og arter i denne planperiode. Der kan være flere mål for et givent areal med en naturtype, og det samme kan være tilfældet for en art.

Desuden præsenteres de typer af *plejetiltag*, som Naturstyrelsen vil anvende på baggrund af Naturstyrelsens erfaringer og bedste viden om naturpleje, der blandt andet omtales i det vejledende indsatskatalog for Natura 2000-plejeplanlægning for lysåbne naturtyper, Skov- og Naturstyrelsens Naturplejestrategi (1999), Naturstyrelsens plejebog om 'Græsning og høslæt i naturplejen', Naturstyrelsens plejebogsserie for henholdsvis overdrev, ferske enge, søer, strandenge, hede, mose, små vandhuller samt Naturstyrelsens Naturportal.

På et areal kan der forekomme mere end én slags plejetiltag, ligesom der kan være fastlagt flere tiltag for en art.

Arealtallene i tabellerne udtrykker Naturstyrelsens vurdering af omfanget af de enkelte plejetiltag, der vil blive gennemført i plejeplanens periode. På Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000 findes links til kort med detaljerede oplysninger om mål og indsatser på lokalitetsniveau.

Plejemål og plejetiltag for lysåbne naturtyper

Der vil på de lysåbne naturtyper i dette Natura 2000-område blive foretaget *løbende* pleje, med henblik på opretholdelse af naturtypen i form af henholdsvis græsning på 41 ha, rydning af opvækst på 692 ha, bekæmpelse af invasive arter (primært Rynket Rose, sekundært Glasbladet Hæg) inden for 125,1 ha, 10 ha heder, bekæmpelse af problemarter (primært Gyvel) på 8,2 ha og slåning på ca 20 ha, jf. nedenstående skema.

Endvidere 90,6 ha heder er underlagt en cyklisk drift med lyngslæt og pletvise afbrændinger med års mellemrum.

Der foretages endvidere *enkeltstående* indgreb i form af rydning af bevoksning på 36,9 ha og tilkastning eller afbrydelse af grøfter forventes at tilnærme naturhydrologi på 55 ha, ny hegning skal øge afgræsningen med mindst 13,6 ha.

Enkelte steder reguleres færdslen med skiltning og omlægning af stier for at undgå for kraftigt slid.

Table e: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	456,1
			Naturtypebevarende pleje	327,8
			Udvikling mod 2180 Skovklit	7,6
			Naturlig dynamik	16,3
			Forbedring af hydrologi	28,2
			Afhjælpning af negative fysiske påvirkninger	5,5
	2140	Klithede	Sikring af naturtypen	468,1
			Naturtypebevarende pleje	402,9
			Udvikling mod 2180 Skovklit	19,0
			Naturlig dynamik	2,3
			Forbedring af hydrologi	20,5
	2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	15,5
			Naturtypebevarende pleje	14,1
	2190	Klitlavning	Miljøvenlig vandløbspleje	7,0

			Sikring af naturtypen	104,7
			Naturtypebevarende pleje	74,1
			Naturlig dynamik	0,5
			Forbedring af hydrologi	0,4
	7150	Tørvelavning	Sikring af naturtypen	4,7
			Naturtypebevarende pleje	4,2
			Naturlig dynamik	0,5
	2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	111,3
			Naturlig dynamik	111,3
	2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	9,5
			Naturtypebevarende pleje	9,5

Tabel f: Planlagte løbende plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	2130	Grå/grøn klit	Rydning af opvækst	Eksisterende	214,3
				Nyt	61,7
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	83,0
				Nyt	2,8
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	136,6
			Græsning	Eksisterende	11,4
				Nyt	11,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,7
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	7,2
			Afbrænding	Eksisterende	3,9
				Nyt	27,3
			Tørveskrælning	Eksisterende	5,1
	2140	Klithede	Rydning af opvækst	Eksisterende	300,9
				Nyt	77,3
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	30,0
				Nyt	4,2
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	53,2
			Græsning	Eksisterende	13,6

				Nyt	0,8
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	19,3
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,0
			Afbrænding	Eksisterende	19,7
				Nyt	33,8
			Tørveskrælning	Eksisterende	0,9
	2170	Grårisklit	Rydning af opvækst	Eksisterende	12,7
				Nyt	0,1
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	2,6
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,4
	2190	Klitlavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	66,3
				Nyt	6,8
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	22,0
			Græsning	Eksisterende	3,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,1
	7150	Tørvelavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,1
				Nyt	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,5
	2120	Hvid klit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	89,3
				Nyt	22,0
	2160	Havtornklit	Rydning af opvækst	Nyt	9,5
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	9,5

I tabel f er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel g: Planlagte enkeltstående plejetiltag af hensyn til lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)				Omfattet af eksisterende planlægning	Total
		Naturtype	Plejetiltag		
Eksisterende habitatnatur	2130	Grå/grøn klit	Rydning af bevoksning	Eksisterende	14,2
				Nyt	2,9
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Eksisterende	5,1
				Nyt	14,1
			Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	9,0
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	3,6
			Hegning	Nyt	11,6
	2140	Klithede	Rydning af bevoksning	Eksisterende	15,4
				Nyt	4,4
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	32,8
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Eksisterende	0,9
				Nyt	32,8
			Hegning	Eksisterende	0,6
				Nyt	0,8
			Ændring i vandløbsvedligeholdelse	Eksisterende	0,3
	2190	Klitlavning	Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	2,1
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Nyt	2,1
			Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	5,4
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	5,4
			Hegning	Eksisterende	0,6

I tabel g er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt ":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Plejemål og plejetiltag for arter

Som hovedregel vil arterne på udpegningsgrundlaget have gavn af plejetiltagene for naturtyperne i de områder som arten er eller potentielt kan blive tilknyttet. Disse plejetiltag fremgår af tabel f og g.

Af hensyn til arten Hedepletvinge gennemføres specifikke artsplejetiltag i form af målrettet slåning, men arten tilgodeses også af generelle tiltag for naturtyperne som ekstensiv afgræsning og rydning af opvækst på kendte forekomster for arten, samt skabelse af potentielle nye område med afbrænding og rydning.

Tinksmed og Rørdrum er målarter i LIFE REWETDUNE der løber i 2015-2019 i samarbejde mellem Naturstyrelsen og Frederikshavns Kommune. Flere indsatser målrettes eller tilpasses derfor disse arter i perioden.

Naturstyrelsen planlægger ikke yderligere indsats for arterne Plettet Rørvagtel, Hjejle, Mosehornugle, Hedelærke, Rødrygget Tornskade, Hedehøg, Trane, Natravn, Markpiber og Stor Vandsalamander end de plejetiltag, der er oplyst under plejeplanerne for de lysåbne naturtyper.

En mere detaljeret beskrivelse af specifikke artsplejetiltag fremgår af Naturstyrelsens hjemmeside vedr. Natura 2000.

Tabel h: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1065	Hedepletvinge	Sikring af artens spredningsmuligheder	1
		Sikring af artens levested	1
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested	1
A021	Rørdrum	Sikring af artens levested	1
		Forbedring af hydrologi	1
A084	Hedehøg	Sikring af artens levested	1
A119	Plettet Rørvagtel	Sikring af artens levested	1
A127	Trane	Sikring af artens levested	1
A140	Hjejle	Sikring af artens levested	1
A166	Tinksmed	Sikring af artens levested	1
A222	Mosehornugle	Sikring af artens levested	1
A224	Natravn	Sikring af artens levested	1
A246	Hedelærke	Sikring af artens levested	1
A255	Markpiber	Sikring af artens levested	1
A338	Rødrygget Tornskade	Sikring af artens levested	1

Tabel i: Specifikke artsplejetiltag

Indsatser for arter (antal)			
Art	Navn	Indsatstype	Total
1065	Hedepletvinge	Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
1166	Stor vandsalamander	Ingen indsats i planperioden aht art alene	1
A021	Rørdrum	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
		Begrænsning af prædation	1
A084	Hedehøg	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A119	Plettet Rørvagtel	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A127	Trane	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A140	Hjejle	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A166	Tinksmed	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
		Begrænsning af prædation	1
A222	Mosehornugle	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A224	Natravn	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A246	Hedelærke	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A255	Markpiber	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A338	Rødrygget Tornskade	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1

Ændring af naturtype

Nogle af Natura 2000-områdets arealer uden habitatnatur skal udvikle sig til naturtyper på sigt, og udvalgte arealer med eksisterende naturtyper skal blive til andre naturtyper end dem, der forekommer i dag. Tabellerne j og k viser, hvad periodens indsats forventes at betyde for de enkelte naturtypers udvikling på lang sigt.

Tabel j: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 2180 Skovklit i mix med 2130 grøn/grå Klit	26,7

Tabel k: Planlagte konverteringer til anden naturtype

Konvertering af naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
2130	Grå/grøn klit	7,6
2140	Klithede	19,0

Forventningen til den samlede indsats

Den samlede indsats for naturtyper og arter på styrelsens arealer forventes at medføre, at:

Naturtyper og arter på sigt vil opnå en gunstig bevaringsstatus.

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.
- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- De kortlagte levesteder for tinksmed og plettet rørvagtel inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne – rørdrum, hedehøg, trane, hjejle, mosehornugle, natravn, hedelærke, markpiber og rødrygget tornskade som ynglefugl(e) sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.

Bilag

Bilag 1: Resumé af plejeplan for Naturstyrelsens arealer i Natura 2000-område N2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede.

Området består mest af vidtstrakte og sammenhængende klitområder på tværs af Skagens Odde. I den sydlige del af området ses Nordeuropas største vandremile, Råbjerg Mile. Herudover må fremhæves den særprægede aflæsningsflade, hvorover Råbjerg Mile har passeret. Desuden skal nævnes de mange fugtige klitlavninger, de næringsfattige søer og i øvrigt de mange forskellige klittyper.

I området findes der flere naturtyper, som i kraft af deres store arealmæssige udstrækning eller deres høje naturkvalitet er af international betydning. De er på internationalt plan værdifulde, da der er tale om så store sammenhængende klitområder i noget nær naturlig tilstand, dvs. med fri dynamik, naturlige vandstandsforhold og et veludviklet og varieret plante- og dyreliv.

Desuden findes følgende rødlistede planter i området: Stilk-Månerude, Kamillebladet månerude, Otteradet Ulvefod, Pilledrager, Vendsyssel-gøgeurt, Fin Bunke og Nordisk Øjentrøst. Der findes også en lang liste rødlistede insekter, bla. dagsommerfuglen Hedepletvinge der findes med en mindre bestand i den sydlige del af området. Natura 2000 området er både habitatområde og fuglebeskyttelsesområde. Naturstyrelsen administrere ca 1394 ha i området.

Tabel I: Kortlagte lysåbne naturtyper i plejeplanen

Lysåbne naturtyper (ha)		
	naturtype	Total
2130	Grå/grøn klit	478,8
2140	Klithede	469,5
2190	Klitlavning	104,7
2170	Grårisklit	15,5
7150	Tørvelavning	4,7
2120	Hvid klit	111,3
2160	Havtornklit	9,5
Hovedtotal		1194,0

1. Der gennemføres en grundlæggende indsats på hedearealer med henblik på forbedring af naturtilstanden ved enten efterfølgende pleje eller periodevis rydning/skrælning/afbrænding.
2. Der iværksættes en bekæmpelse af invasive arter på naturtyperne grå/grøn klit, klithede og klitlavning med fokus på arealer med en forekomst på over 10 %.
3. Naturstyrelsen er særlig opmærksom på naturtyperne grå/grøn klit og klitlavning samt arten hedepletvinge, som har en væsentlig forekomst i området (jf. områdets målsætning).

Indsats for de lysåbne naturtyper

I det følgende angives Naturstyrelsens planlagte indsats for de lysåbne naturtyper på udpegningsgrundlaget. Indsatsen er beskrevet i 2 tabeller:

- Lysåbne naturtyper
- Planlagte udvidelser af naturtyperne

Tabel II: Plejemål for lysåbne naturtyper

Målsatte habitatnaturtyper (ha)				
		Naturtype	Målsætning	Total
Eksisterende habitatnatur	2130	Grå/grøn klit	Sikring af naturtypen	456,1
			Naturtypebevarende pleje	327,8
			Udvikling mod 2180 Skovklit	7,6
			Naturlig dynamik	16,3
			Forbedring af hydrologi	28,2
			Afhjælpning af negative fysiske påvirkninger	5,5
		2140	Klithede	Sikring af naturtypen
			Naturtypebevarende pleje	402,9
			Udvikling mod 2180 Skovklit	19,0
			Naturlig dynamik	2,3
			Forbedring af hydrologi	20,5
	2170	Grårisklit	Sikring af naturtypen	15,5
			Naturtypebevarende pleje	14,1
	2190	Klitlavning	Miljøvenlig vandløbspleje	7,0
			Sikring af naturtypen	104,7
			Naturtypebevarende pleje	74,1
			Naturlig dynamik	0,5
			Forbedring af hydrologi	0,4
	7150	Tørvelavning	Sikring af naturtypen	4,7
			Naturtypebevarende pleje	4,2
			Naturlig dynamik	0,5
	2120	Hvid klit	Sikring af naturtypen	111,3
			Naturlig dynamik	111,3
	2160	Havtornklit	Sikring af naturtypen	9,5
			Naturtypebevarende pleje	9,5

Tabel III: Planlagte løbende plejetiltag for lysåbne naturtyper
Areal omfattet af indsatsen (ha)

		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total	
Eksisterende habitatnatur	2130	Grå/grøn klit	Rydning af opvækst	Eksisterende	214,3	
				Nyt	61,7	
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	83,0	
				Nyt	2,8	
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	136,6	
			Græsning	Eksisterende	11,4	
				Nyt	11,6	
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,7	
			Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	7,2	
			Afbrænding	Eksisterende	3,9	
				Nyt	27,3	
			Tørveskrælning	Eksisterende	5,1	
				2140	Klithede	Rydning af opvækst
	Nyt	77,3				
Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	30,0				
	Nyt	4,2				
Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	53,2				
Græsning	Eksisterende	13,6				
	Nyt	0,8				
Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	19,3				
Bekæmpelse af andre problemarter	Eksisterende	1,0				
Afbrænding	Eksisterende	19,7				
	Nyt	33,8				
Tørveskrælning	Eksisterende	0,9				
	2170	Grårisklit				Rydning af opvækst
				Nyt	0,1	
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	2,6	
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	1,4	
	2190	Klitlavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	66,3	

				Nyt	6,8
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	22,0
			Græsning	Eksisterende	3,6
			Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	Eksisterende	0,1
	7150	Tørvelavning	Rydning af opvækst	Eksisterende	4,1
				Nyt	0,1
			Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	0,5
	2120	Hvid klit	Ingen indsats i planperioden	Eksisterende	89,3
				Nyt	22,0
	2160	Havtornklit	Rydning af opvækst	Nyt	9,5
			Bekæmpelse af invasive arter	Eksisterende	9,5

Tabel IV: Planlagte enkeltstående plejetiltag for lysåbne naturtyper

Areal omfattet af indsatsen (ha)					
		Naturtype	Plejetiltag	Omfattet af eksisterende planlægning	Total
Eksisterende habitatnatur	2130	Grå/grøn klit	Rydning af bevoksning	Eksisterende	14,2
				Nyt	2,9
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Eksisterende	5,1
				Nyt	14,1
			Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	9,0
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	3,6
			Hegning	Nyt	11,6
	2140	Klithede	Rydning af bevoksning	Eksisterende	15,4
				Nyt	4,4
			Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	32,8
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Eksisterende	0,9
				Nyt	32,8
			Hegning	Eksisterende	0,6
				Nyt	0,8

			Ændring i vandløbsvedligeholdelse	Eksisterende	0,3
	2190	Klitlavning	Ophør med vedligeholdelse af afvanding	Eksisterende	2,1
			Aktiv lukning af dræn og grøfter	Nyt	2,1
			Færdselsregulering ved skiltning	Eksisterende	5,4
			Færdselsregulering ved anlæg/omlægning af sti	Eksisterende	5,4
			Hegning	Eksisterende	0,6

I tabel III og IV er der en opdeling i to kategorier "Eksisterende" og "Nyt":

- "Eksisterende": Kategorien dækker over de tilfælde, hvor det pågældende plejetiltag allerede er omfattet af den eksisterende driftsforvaltning eller hvor det fremgår af eksisterende driftsplaner og lignende, at plejetiltaget vil blive gennemført i plejeplanperioden.
- "Nyt": Kategorien omfatter de tiltag, der alene gennemføres for at opfylde målene i N2000-planerne for 2016-2021.

Tabel V: Planlagte udvidelser af naturtyper

Udvidelse af naturtyper (ha)	
Målsætning	Total
Udvikling mod 2180 Skovklit i mix med 2130 grøn/grå klit	26,7

Tabel VI: Planlagte konverteringer af naturtyper

Konvertering af naturtyper (ha)		
	Naturtype	Total
2130	Grå/grøn klit	7,6
2140	Klithede	19,0

Særlig indsats for arter

Plejen af områdets lysåbne naturtyper vil samtidig tilgodese en række arter på udpegningsgrundlaget. Herudover planlægger Naturstyrelsen en særlig indsats for Hedepletvinge, Rørdrum og Tinksmid, som fremgår af tabel VIII.

Tabel VII: Mål for arter

Målsatte arter (antal)			
Art	Navn	Målsætning	Total
1065	Hedepletvinge	Sikring af artens spredningsmuligheder	1
		Sikring af artens levested	1
1166	Stor vandsalamander	Sikring af artens levested	1
A021	Rørdrum	Sikring af artens levested	1
		Forbedring af hydrologi	1

A084	Hedehøg	Sikring af artens levested	1
A119	Plettet Rørvagtel	Sikring af artens levested	1
A127	Trane	Sikring af artens levested	1
A140	Hjejle	Sikring af artens levested	1
A166	Tinksmed	Sikring af artens levested	1
A222	Mosehornugle	Sikring af artens levested	1
A224	Natravn	Sikring af artens levested	1
A246	Hedelærke	Sikring af artens levested	1
A255	Markpiber	Sikring af artens levested	1
A338	Rødrygget Tornskade	Sikring af artens levested	1

Tabel VIII: Planlagte artsplejetiltag for arter *udover* plejetiltagene for de lysåbne naturtyper

Art	Navn	Indsatstype	Total
1065	Hedepletvinge	Slåning - d.v.s. uden fjernelse af det afslåede	1
1166	Stor vandsalamander	Ingen indsats i planperioden	1
A021	Rørdrum	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
		Begrænsning af prædation	1
A084	Hedehøg	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A119	Plettet Rørvagtel	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A127	Trane	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A140	Hjejle	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A166	Tinksmed	Aktiv lukning af dræn og grøfter	1
		Begrænsning af prædation	1
A222	Mosehornugle	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A224	Natravn	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A246	Hedelærke	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A255	Markpiber	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1
A338	Rødrygget Tornskade	Ingen indsats i perioden aht. art alene	1

Forventningen til den samlede indsats

Naturtyper og arter på sigt vil opnå en gunstig bevaringsstatus.

- For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse I eller II er målsætningen, at udviklingen i deres areal og tilstand er stabil eller i fremgang.
- For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til tilstandsklasse III-V er målsætningen, at udviklingen i deres tilstand er i fremgang, således at der på sigt opnås tilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed for det.
- Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det.

- For naturtyper uden tilstandsvurderingssystem er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af naturtyperne stabiliseres eller øges.
- For arter uden tilstandsvurderingssystem og for deres levesteder er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for de udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder for arterne.
- De kortlagte levesteder for tinksmed og plettet rørvagtel inden for Natura 2000-området bringes til eller fastholdes i tilstandsklasse I eller II. Levestedernes geografiske placering fremgår af basisanalysen for området.
- Natura 2000-området bidrager til at sikre eller genoprette levesteder for en levedygtig bestand af de udpegede arter på nationalt og/eller internationalt niveau. Tilstanden og det samlede areal af levestederne for arterne – rørdrum, hedehøg, trane, hjejle, mosehornugle, natravn, hedelærke, markpiber og rødrygget tornskade som ynglefugl(e) sikres eller øges, således at der er tilstrækkeligt med egnede ynglesteder for arterne i området. Afgørelser i forbindelse med konsekvens vurdering baseres på en konkret vurdering.

**Miljø- og
Fødevareministeriet**
Naturstyrelsen

Gjøddinggård
Førstballevej 2
7183 Randbøl

www.nst.dk